

MİRAS TURİZMİ PERSPEKTİFİNDEN COĞRAFYA DERS KİTAPLARININ ANALİZİ *ANALYSIS OF GEOGRAPHY TEXTBOOKS FROM THE PERSPECTIVE OF HERITAGE TOURISM*

Hülya YİĞİT ÖZÜDOĞRU ^a

Özet

Bu çalışmada coğrafya ders kitaplarında en çok kullanılan görsel olarak fotoğraflar doğal ve kültürel miras çekicilik unsurları açısından analiz edilmiştir. Araştırma, coğrafya ders kitaplarında yer alan fotoğraflarda, miras turizmine ait unsurların nasıl yer aldığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın veri kaynağı olarak 9. ve 10. sınıfta okutulmakta olan iki adet coğrafya ders kitabı kullanılmıştır. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analiziyle fotoğraflar incelenmiştir. Analiz sonrasında her iki kitapta farklı sayıda fotoğrafa ulaşılmıştır. Toplam 496 fotoğrafın 83'ü miras turizmi kapsamında değerlendirilmiştir. 9. sınıf coğrafya ders kitabında kültürel miras unsurlarına ait fotoğraflar fazla iken 10. sınıf coğrafya ders kitabında doğal miras unsurlarına ait fotoğraflara daha fazla yer verilmiştir. 10. sınıf coğrafya ders kitabında miras turizmi çekiciliklerine ait fotoğraflar, 9. sınıf ders kitabındakinden daha fazladır. Ders kitaplarında bulunan miras turizmine ait fotoğrafların büyük bir kısmı Türkiye'ye aittir. Ders kitaplarında Konya, Denizli, İzmir, Muğla illerine ait fotoğraflara daha fazla yer verilmiştir. Coğrafya ders kitaplarında Pamukkale, Kapadokya ve Kayaköy'e (Fethiye) ait fotoğraflar birkaç defa tekrar etmiştir. Çalışmada coğrafya ders kitaplarında turizm potansiyeli ve tanınırlığı yüksek olan bölgelere ait fotoğraflara daha fazla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak fotoğrafların, öğretmenler tarafından öğrencilere doğal ve kültürel miras değerlerinin korunması ve sürdürülmesi konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla kullanılması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Miras Turizmi, Ders Kitabı, Fotoğraf, Coğrafya, Turistik Çekicilik

Abstract

The most commonly used photographs in geography textbooks were analyzed in this study in terms of natural and cultural heritage elements. The aim of the study is to determine how the elements of heritage tourism are included in the photographs of geography textbooks. Two geography textbooks taught in 9th and 10th grades were used as the data collection tools in the study. In this context, photographs were examined with content analysis, which is one of the qualitative research methods. The analysis showed that each book had contained different number of photographs. 83 of the total 496 photographs were evaluated within the scope of heritage tourism. While there were more photographs of cultural heritage elements in the 9th grade geography textbook, more photographs of natural heritage elements were included in the 10th grade geography textbook. There were more photographs of heritage tourism attractions in the 10th grade geography textbook than in the 9th grade textbook. Most of the photographs of heritage tourism in textbooks were taken in Turkey. Photographs of Konya, Denizli, Izmir, and Muğla provinces were included in the textbooks more than the others. Photographs of Pamukkale, Cappadocia, and Kayaköy (Fethiye) were included several times in the geography textbooks. It was found in the study that photographs of regions with a high tourism potential and recognition were included more in the geography textbooks. Based on the results of the study, it is recommended that teachers use photographs to raise awareness among students on the protection and preservation of natural and cultural heritage values.

Keywords: Heritage Tourism, Textbook, Photography, Geography, Tourist Attraction

Makele Geliş Tarihi: 03.08.2023 Makale Kabul Tarihi: 21.09.2023

Sorumlu Yazar (Corresponding Author): Hülya YİĞİT ÖZÜDOĞRU (hulyayigit2005@gmail.com)

^a Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara/Türkiye (hulyayigit2005@gmail.com), ORCID: 0000-0001-5504-1641

DOI:10.5281/zenodo.8393549

1. Giriş

Öğretim materyalleri, öğretme-öğrenme sürecinin en önemli unsurlarından biridir. Öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini geliştirmek için kullanılan tüm araç, gereç ve kaynaklar öğretim materyali olarak tanımlanmaktadır (Yaşar & Seremet, 2007). Öğrenme ve öğretme sürecinde öğretimi desteklemek amacıyla kullanılan araç gereçlerin iyi tasarlanması; öğretim sürecini zenginleştirir, motivasyonu ve öğrenmeyi artırır. Soyut şeyleri somutlaştırarak, doğrudan öğrenme ortamına getirilmesini sağlar (Demiralp, 2007; Karakuş, 2017). Görsel-işitsel araçlar kapsamında değerlendirilen, ders kitapları, popülerliğini koruyan ve en çok kullanılan araç olma özelliğini taşımaktadır. Ders kitapları, öğretmenler için birincil derecede içerik bilgisini sağlayan kaynak ve öğretim programlarının yerini tutan araçlardır. Ders kitapları, öğretim programındaki hedefleri gerçekleştirmede başlıca materyal olması, dersin belli bir plana uygun olarak sistematik bir şekilde işlenmesi, kültürel aktarımı sağlaması gibi pek çok özelliği ile öğretimde vazgeçilmez bir kaynaklardır (Demirel ve Kıroğlu, 2021, Koçak ve Karaca, 2021; Yalın, 2015). Ülkenin her tarafındaki okullarda öğrenciler tarafından öğrenilecek konuların, kavramların, beceri, değer ve tutumların kaynağı olarak hizmet ederler (Jo & Bednarz, 2009: 4; Kaptan, 2021). Ders kitapları, belirli bir konu hakkındaki bilgiyi öğrencilere sunarak, öğrencilerin disipline ilişkin anlayışlarını şekillendirme gücüne sahiptir (Acheson, Holland & Oettle, 2020). Aynı zamanda mevcut sosyal ve politik iklimin göstergelerinin işaretçileri olarak da görülebilir (Schrader & Wotipka, 2011). Bu nedenle ders kitabı araştırmalarına odaklanması, ne öğretildiğini belirlemedeki öneminden kaynaklanmaktadır.

Harita, grafik, resim, fotoğraf, karikatür, poster ve afişler ders kitaplarında bulunan görsel araçlardan bazılarıdır. Bunlar özellikle yeterli ön bilgiye sahip olmayan öğrenciler başta olmak üzere öğrenme sürecindeki tüm öğrenciler için öğrenmeyi destekleyici araç özelliği gösterirler (Jitendra, 2001: 153; Kaptan, 2021). Görseller bilgileri organize etmek, anlamak ve iletmek için güçlü birer temsil aracıdır (Jo & Bednarz, 2009: 5). Coğrafya eğitiminde görseller, coğrafi bilginin mekansal yönlerinin bilişsel olarak daha hızlı işlenmesini sağlayan belirli bir olgunun veya sürecin grafiksel temsili olarak anlaşılabilir. Görsellerden öğrenme, öğrencinin görsellerle etkileşime girdiği bilişsel bir süreçtir. Araştırma sonuçları görsellerin öğrencilerin öğrenmesini etkilediğini ve özellikle kaliteli görsellerin coğrafi olgulara ilişkin ulaşılan anlayış düzeyini artırabildiğini

göstermiştir (Trahorsch & Bláha, 2022). Görsel bir araç olarak ders kitaplarında kullanılan fotoğraflar, sadece işlenen konuyu somutlaştırıp güçlendirmez aynı zamanda güdüleyici özelliğe de sahiptir (Yaşar & Seremet, 2007: 160).

Coğrafi bilginin edinimi, merak ve güdülenmeyi sağlayıcı unsur olarak coğrafya ders kitaplarındaki fotoğraflar, turistik alanların tanıtımı ve turizmin geleceği açısından da önem taşımaktadır. Bu nedenle neyin öğretileceğini tahmin etmenin en iyi yolu ders kitabına bakmaktan geçmektedir (Jitendra, 2001: 153). Biilman, (1997:80) Avrupadaki ders kitaplarına bazı ülkelerin alınmayışının nedenini; turistleri cezbetmelerinden veya bazı önemli coğrafi özelliklere sahip olmalarından kaynaklandığını belirtmektedir. Smith, Artvinli ve Gülüm'ün (2010) Pan, Li ve Zhang'den aktardığına göre, öğrenciler seyahat edecekleri yere karar verirken ve seyahat güzergahını belirlerken sahip oldukları coğrafi bilgi temel oluşturmaktadır. Öğrencilerin bu kararları almalarında, hareket noktasından varış yerine kadar coğrafi öğrenme ve algısı önemli bir rol oynamaktadır (Smith, Pan, Li ve Zhang; 2009, s. 363 ,akt. Gülüm ve Artvinli, 2010: 442).

Turizm faaliyetinin gerçekleşmesi farklı özelliklere sahip mekanların olmasını gerektirdiğinden, coğrafya ile turizm arasında önemli bir ilişki vardır. Çünkü coğrafya mekânsal farklılıkları inceleyen ve bu farklılıkların nedenlerini sebep sonuç ilişkisi kurarak inceleyen bir bilim dalıdır. Bu nedenle turizm faaliyetleri ile coğrafya arasındaki ilişki coğrafyanın alt dallarından biri olan turizm coğrafyası ile kurulmaktadır. Coğrafyacılara, turizm coğrafyası çalışmalarıyla turistik yerlerin mekânsal dağılımlarını ortaya koyarak ve coğrafya eğitimiyle de bu değerlerin tanınırlığını ve sürdürülebilirliğini arttırarak turizme katkı sağlamaktadır. Coğrafi farklılıklar ve çekicilikler turizme kaynak olan ve geliştiren bir unsurken, coğrafya eğitimi de bireylerin yakın çevresinden başlayarak dünyayı tanımalarına yardımcı olmanın yanı sıra turizmin gelişmesinde de rol oynamaktadır. Coğrafya eğitimi ve öğretimi sürecinde öğrenciler sayfalarca metin okumak yerine harita, grafik gibi görsel araçlar yardımıyla kısa sürede verilmek istenen mesajı kavrarlar. Bu araçlar öğrencilere daha fazla bilgiyi açık ve anlaşılır bir şekilde aktarmada avantaj sağlayabilirler (Emekli, 2002; Emekli, 2006). Dolayısıyla turistik bir çekicilik, bir fotoğrafla daha kısa sürede alıcısına ulaşabilmektedir. Örneğin Fethiye-Ölüdeniz, Ürgüp-Göreme yöresindeki peribacalarını, İztuzu Plajı'ndaki kıyı oklarını aktarmak için hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın hiçbir araç fotoğrafların yerini tam anlamıyla tutamayacaktır.

“Miras geçmişten gelen, bugün birlikte yaşanan ve gelecek nesillere aktarılan kalıt” (UNESCO, 2023) veya “bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey” (TDK, 2023) olarak tanımlanır. Miras turizmi, sadece tarihsel kaynakları değil aynı zamanda doğayı da içine alır. Günümüzde de bu kaynakların bazıları hala kullanılabilir ve yararlanılabilir özelliğini korumaktadır (Emekli, 2002; Karapınar ve Barakızı, 2017). Miras turizmi, alternatif turizm türlerinden biridir. Doğaner (2003) miras turizmini doğal ve kültürel miras turizmi olarak ikiye ayırdıktan sonra coğrafi miras kavramını iler sürer. Coğrafi mirası, doğal ve kültürel mirası birlikte kucaklayan bir mekan olarak açıklar. Bu mekanlar hem doğal hem de kültürel kaynakların sentezlendiği yerlerdir. Doğaner, coğrafi miras kavramını aynı anda birkaç özelliği bünyesinde bulunduran Pamukkale ve Efes kentini örnek vererek açıklığa kavuşturur (Doğaner, 2003).

Turizm aslında merak duygusuna dayalı güdü ile başlayan, motivasyon ile şekillenen beşeri bir olaydır. Merak duygusunun gelişmesinde uyarıcı rolünü, öğrencinin ders kitabında gördüğü bir fotoğraf, okuduğu bir coğrafi bilgi üstlenmektedir. Turistin seyahat deneyiminin ilk aşaması olan planlama aşamasında pek çok faktörle birlikte geçmiş deneyimler, yazılı ve görsel unsurlar önemli rol oynamaktadır (Deniz ve Yıldırım Kalem, 2018, s. 42). Bu bakımdan ülkemizde iç turizminin gelişmesi, öğrencilerin destinasyonlar hakkında bilgi sahibi olması açısından, ders kitaplarındaki bu fotoğraflar önem arz etmektedir. Doğaner (2019:) yer şekillerinin belgesellerde genişçe gösterilmesinden dolayı bu yerlere olan ilgiyi artırdığına değinmektedir. Dolayısıyla ders kitaplarında bulunan fotoğrafların, turistik mekanların tanınırlığının artmasında rol oynayarak bireylerin destinasyon kararlarına etkisi olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla gerek Türkiye’de gerekse dünyada var olan kültürel mirasların tanıtımı ve korunmasına yönelik çalışmalar öğretim programları ve ders kitapları ile gerçekleştirilebilir (Demiralp, 2015).

Turizm, Türkiye’de 1970’lerden itibaren hükümetlerin ülke kalkınması için önemli gördüğü sektörlerden biri olmuştur. Bu bağlamda turizm konusu öğretim programlarında özellikle coğrafya derslerinde kendine yer bulmuştur. Bundan dolayı da ortaöğretim coğrafya derslerinde öğrencilere, tarım ve sanayi ile birlikte öğretilen konulardan biri olmuştur (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 1973). 1971 yılında 8. Milli Eğitim Şura’sı toplanarak, güncel ve ihtiyaçlara uygun coğrafya müfredatlarının hazırlanması kararı almıştır. Bu kararlar doğrultusunda Türkiye’deki coğrafya eğitimi

yeni bir döneme girmiştir. Aynı dönemlerde UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'yi kabul etmiştir. Bu gelişmelerden etkilenen ve 1973 yılında hazırlanan programda turizm, kültürel ve ekonomik bir unsur olarak ilk defa coğrafya dersi içindeki yerini almaya başlamıştır (TTKB, 1973). 1982 yılına gelindiğinde coğrafya dersleri için vatanın tanıtılması ön plana çıkmış ve bu anlayışı yansıtan bir program hazırlanmıştır (TTKB, 1982). Aynı yılda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yönetmeliği uygulamaya konulmuştur. Bu gelişmelerle birlikte coğrafya ders kitaplarında Türkiye'nin fiziki özelliklerinin yanında tarihi ve kültürel değerlerine daha fazla yer vermeye başlanmıştır. 2003 yılına gelindiğinde değişen dünya koşullarına ayak uydurabilecek yeni programlara olan ihtiyaç artmıştır. 2005 yılında uygulamaya konan Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP), öğretim programları hazırlama yöntemlerine uygun hazırlanmış ilk program olarak köklü ve önemli yenilikler getirmiştir (Karabağ, Şahin ve Şahin, 2021). Bu değişimler şimdiye kadar görülmemiş bir yaklaşımla coğrafya ders kitaplarının hazırlanmasında etkili olmuştur. Artık daha az akademik bilginin daha fazla harita ve fotoğrafların yer aldığı, öğrencinin bu görsel araçlar ve etkinlikler yoluyla öğrenmesinin yolunun açıldığı bir dönem başlamıştır. Böylece cumhuriyetin ilk yıllarında çoğunluğu siyah beyaz olan az sayıdaki fotoğraflar yerini yüksek çözünürlüklü ve daha fazla sayıda fotoğrafa bırakmıştır. Coğrafya ders kitapları bilgi aktarımından uzaklaşarak kendi disiplinine özgün doğasına kavuşmaya başlamıştır. 2005'ten sonra coğrafya eğitiminde insan ve çevre etkileşimini merkeze alan bir yapı ön plana çıktığı için ders kitapları kültürel miras değerlerinin yerlerinin öğrenilmesi, korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında önem kazanmıştır (Demiralp, 2015). Tarihi, kültürel ve doğal zenginlikleri ile Türkiye, turizmden elde ettiği geliri artırma potansiyeline sahip bir ülkedir. Bu dönemde Türkiye'nin ve dünyanın zenginlikleri ders kitaplarına yansımaya başlamıştır. 2016 yılına gelindiğinde yeni bir program hazırlığı tekrar başlamıştır. İlk olarak ihtiyaç belirleme çalışması yapılmış paydaş görüş ve önerilerinin yanı sıra OECD ve UNESCO gibi uluslararası kuruluşların raporları incelenmiştir (Kırkkeser, 2021:19). 2018 yılında uygulamaya konulan coğrafya programına diğer amaçların yanı sıra "yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirme" olarak ifade edilmiş bir amaç belirlenmiştir. 2018 yılında hazırlanan programda, turizmi konu alan kazanımlara kendinden önceki programlardan

daha fazla yer verilmiştir. Hem 11. hem de 12. sınıfların coğrafya ders programlarında ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolü, Türkiye'nin turizm potansiyeli ve turizmin Türkiye ekonomisindeki yeri, Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisi konularını kapsayan altı kazanım hazırlanmıştır (MEB, 2018). Bu kazanımlarla birlikte kitap yazarlarına ve öğretmenlere “Türkiye'nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer vermeleri” gerektiği konusunda uyarı verilmiştir. Programda yapılan bu değişiklikten coğrafya ders kitapları büyük ölçüde etkilenmiştir. Özellikle analiz ve sentez düzeyinde kazanımların bulunduğu 12. sınıfların coğrafya ders kitaplarında, turizm konusuna daha fazla yer ayrılmaya başlanmıştır. Böylece öğrenciler; ders kitaplarında sürdürülebilirlik, yer, lokasyon, konum, çevre gibi kavramlarla coğrafya ve turizm arasındaki ilişkiyi öğrenmeye başlamışlardır. 2018 yılında hazırlanan ve halen uygulanmakta olan coğrafya öğretim programında kültürel anlayış, doğaya karşı saygı önemini korumaya devam etmiştir. Buna istinaden doğal ve kültürel mirası korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için hem Türkiye'den hem de dünyadan örneklere, fotoğraflarda yer vermeye başlanmıştır. Turizm ve kültürel miras konularını kapsayan kazanımlarla birlikte önemli bir açılım sağlanarak, kültürel kimliğin oluşması, kültürel varlıkların korunması ve sürdürülebilir bir şekilde gelecek nesillere aktarılmasında coğrafya eğitimi ön plana çıkmaya başlamıştır. Öğrencilere bu bilincin kazandırılması önemli hale gelmiştir.

2018 yılında kabul edilen CDÖP'nin 9 ve 10. sınıflarında turizm konularına ait kazanımlar yer almamaktadır. Her ne kadar 9 ve 10. sınıf kazanımlarında turizm konusu doğrudan ifade edilmese de, CDÖP'nin (2018) genel amaçlarından birisinin de “mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirme” olduğundan turizm açısından da önemli olan bu değerlere, ders kitaplarındaki fotoğraflarda yer vermeye başlanmıştır. Bu fotoğraflarda bulunan miras değerleri, öğrencilerin dikkatlerini çekerek; onlarda merak ve motivasyon duygusunun gelişmesine neden olacağından gitmek istediği yeri bilen, bilinçli turist sayısının artmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece turizm kaynaklarının ihtiyacı olan tanıtımın ve ülkenin sahip olduğu mekansal değerlerin sürdürülebilirliğinin coğrafya ders kitaplarındaki fotoğraflar aracılığı ile de gerçekleştirileceğini söylemek mümkün olmaktadır. Bu nedenle coğrafya ders kitaplarının turizm, turistik yerlerin tanınırlığı ve miras unsurlarının sürdürülebilirliği açısından önemi yadsınamaz.

Turizm faaliyetlerinin yürütülmesi için kaynak oluşturan doğal ve kültürel mirasların dünyanın farklı bölgelerinde olması bu bölgelerin ders kitaplarında temsil edilmesi turizm sektörü için coğrafyayı ve coğrafya eğitimini etkin kılmaktadır. Aynı zamanda bu değerlerin ders kitaplarında bulunması öğrencilerde farkındalık geliştireceği, koruma davranışının gelişmesine fırsat vereceği için önemlidir. Turizm açısından coğrafya eğitiminin en önemli amacı doğal ve kültürel varlıkların önce bilinmesi, ardından da bu varlıkların potansiyelinin farkına varılmasını sağlayarak korunmasına yardımcı olmaktır (Demiralp, 2015). Ders kitapları, doğal ve kültürel ortak değerlere yer vererek toplumda bu konuda bir hafızanın oluşmasına ardından da bu doğal ve kültürel varlıkların korunarak yeni nesillere aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Ders kitaplarındaki miras değerlerine özgü yönler analiz edildikçe, coğrafya derslerinin miras değerlerinin korunması ve turizmin sürdürülebilirliği açısından önemi artacaktır. Ders kitaplarının analizini konu alan bu çalışma sonrasında yapılan yorum ve önerilerin araştırmacılar, turizm sektörü, kitap yazarları, öğretmenler ve öğrenciler için önemli yararları olacağı düşünülmektedir.

Alan yazında farklı disiplinlerde ders kitaplarını inceleyen çalışmalar olduğu gibi coğrafya ders kitaplarını çeşitli açılardan analiz eden çalışmalara da rastlanmaktadır. 2000-2020 yılları arasındaki dönemde coğrafya ders kitaplarını konu edinen 20 adet tez yapılmıştır (Koçak ve Karaca, 2021, s. 6-9,12). Ders kitaplarını inceleyen çalışmalar tezlerle sınırlı olmayıp bu konuda makalelere de rastlamak mümkündür. Bu makaleler arasında harita becerileri (Artvinli ve Dönmez, 2020; Şahin ve Bozyiğit, 2023) mekansal düşünme becerileri (Jo & Bednarz, 2009), kadın görselleri (Gillian, Austin, & Susannah, 2020; Mayer, 1989), Afrika kıtasının gösterimi (Myers, 2001) gibi tematik konuları inceleyen çalışmalar sayılabilir.

Gülüm ve Artvinli (2010) turizm coğrafyası dersini alan öğrencilerin coğrafi algılarının değişimini inceleyen deneysel çalışmasında, dönem sonunda öğrencilerin coğrafi algılarının geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. Taş, Düz ve Ünlü (2016) ortaöğretim öğrencileriyle alternatif turizme ilişkin metafor analizi çalışması yürütmüşlerdir. Cîmeanu (2017) Hindistan'daki 9. sınıftan 12. sınıfa kadar, dört coğrafya ders kitabının tasarımını analiz etmiştir. Bozkurt (2019) iklim kavramlarının coğrafya ders kitaplarında ve akademik kitaplarda temsili üzerine yoğunlaşmıştır. Ders kitabındaki temsilin öğrencilerin kavram yanılgılarını nasıl destekleyebileceğini tespit etmiştir.

Trahorsch, Blaha ve Chytry (2019) 15 coğrafya ders kitabındaki haritalar, şemalar ve fotoğraflar aracılığıyla Çekya'nın jeomorfolojisi, hidrolojisi ve tarımının görselleştirme kalitesini değerlendirmiştir. Değirmencioglu (2020) ise 9-12. sınıflara ait ders kitaplarındaki somut kültürel miras unsurlarını incelemiştir. Bu unsurların beşeri sistemler ünitesinde yoğunlaştığı, ayrıca 9 ve 10. sınıflarda 11 ve 12. sınıflara göre bu unsurların daha az yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Sağdıç ve İnce (2020) tarafından ise 9, 10, 11 ve 12. sınıf güncel coğrafya ders kitaplarında İstanbul temasının nasıl yer aldığı incelenmiştir. Trahorsch, Blaha ve Daniel (2022) ilkökul öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada, coğrafya ders kitaplarındaki görsellerin kalitesinin çocukların kavraması üzerindeki etkisini coğrafi konum kavramı örneğini kullanarak değerlendirmiş ve görsellerin özelliklerinin öğrenme üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Behnke (2021) tarafından iyi tasarlanmış bir coğrafya ders kitabı görsellerinin kullanılabilirlik nitelikleri araştırılmıştır.

Benzer bir çalışma Cho, Kim ve Stoltman'e (2022) aittir. Bu çalışmada Güney Kore'de okutulan dünya coğrafyası ders kitaplarında hayvan kimliğinin ve mekânının, temsil edilme biçimi analiz edilmiştir. Biström ve Lundström (2021) tarafından İsveç'te okutulan coğrafya ve biyoloji ders kitaplarının sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin içeriği araştırılmıştır. Krause, Béneker ve Van Tartwijk (2022) tarafından ise Hollanda ve Alman Eyaleti Kuzey Ren-Vestfalya'da kullanılan coğrafya ders kitaplarındaki beş düşünme düzeyi analiz edilmiştir. Bu bakımdan literatürde ulaşılan kaynaklarla sınırlı olmak kaydıyla ortaöğretim seviyesinde coğrafya ders kitaplarında miras turizmine ilişkin destinasyonların tespitine yönelik fotoğrafların analizi için yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

9 ve 10. sınıflarda öğrencilere öğretilecek konular arasında turizmle ilişkin kazanımların olmamasından dolayı ders kitaplarındaki fotoğraflar, turizm açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte, mevcut coğrafya ders kitaplarının öğrencilerin miras turizmini destekleyen coğrafi bilgiyi edinmesi için bir araç işlevi görüp görmediği hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu yüzden çalışmada coğrafya ders kitaplarında en çok kullanılan görsel olarak fotoğrafların (Janko & Knecht, 2013) analizine odaklanılmıştır. Miras turizmine ait unsurların var olup olmadığı, var ise miras turizmine ait bu unsurların ders kitaplarındaki fotoğraflarda nasıl yer aldığı araştırılmak istenmiştir. Buradan hareketle çalışmanın amacı, miras turizmine ait çekiciliklerin 9 ve 10. sınıf

coğrafya ders kitaplarında bulunan fotoğraflar aracılığı ile nasıl yer aldığını tespit etmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için iki araştırma sorusu belirlenmiştir. Bunlar:

- a) 9. sınıf coğrafya ders kitabındaki fotoğraflarda miras turizmi nasıl temsil edilmiştir?
- b) 10. sınıf coğrafya ders kitabındaki fotoğraflarda miras turizmi nasıl temsil edilmiştir?

2. Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. “İçerik analizi kullanıldıkları bağlamda metinden geçerli ve kullanılabilir çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma tekniğidir” (Krippendorff, 2012: 18). Bu çalışma, Krippendorff (2012: 86) içerik analizi bileşenlerine uygun yürütülmüştür. Nitel ve nicel olmak üzere iki türü bulunan bu teknikte (Metin ve Ünal, 2022: 275) nicel analiz tercih edilmiştir. İlk olarak tüm fotoğraflar sayılmıştır. Ancak bu fotoğraflara uydu görüntüleri dahil edilmemiştir. Ders kitaplarının analiz edebilmesi için Aliagaoglu'nun (2004) Printice'den (1994) aktardığı miras turizmi çekicilikleri tipolojisindeki dokuz alt başlık ve Doğaner'in (2003) çalışmasındaki coğrafi miras turizmi kategorilerinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda ulusal ve uluslararası miras unsurlarına ait fotoğraflar taranmıştır.

2.1. Evren, Örneklem ve Veri Toplama Aracı

Belgeler, iyi bir şekilde analiz edilmesi koşuluyla istenilen bilgiyi verir (Merriam, 2018: 147). Bu yüzden de 2018 CDÖP'nin 9 ve 10. sınıf kazanımlarında açıkça yer almayan turizme ait unsurların gizil olarak ders kitaplarında bulunması düşüncesi bu çalışmanın yapılmasına neden olmuştur. Örneklem belirleme yöntemi olarak amaçlı örneklem seçilmiştir. Bu kapsamda 2018 CDÖP ile uyumlu MEB tarafından kabul edilerek 9 ve 10. sınıf öğrencilerine okutulan coğrafya ders kitaplarına ulaşılmıştır. Bu kitaplar arasından bir tanesi 9. sınıf, diğeri 10. sınıflar için hazırlanmış iki adet coğrafya ders kitabına Eğitim Bilişim Ağı üzerinden ulaşılmıştır. Bu ders kitapları başta öğretmen ve öğrenciler olmak üzere herkesin kullanımına açıktır. Çalışma kapsamında her sınıf seviyesinde bir kitap toplamda iki kitap incelenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda 2023-2024 yılında okutulan tüm ders kitapları incelendiği için evren örnekleme kapsamaktadır.

9 ve 10. sınıfta okutulan coğrafya ders kitapları hakkında açıklayıcı bilgilere ve bu

kitaplarda bulunan fotoğrafların dağılımına ilişkin bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: Ders Kitaplarının Özellikleri ve Ders Kitaplarındaki Fotoğrafların Dağılımı

Kitaplar	Yayınevi	Yazarlar	Basım Yılı	Sayfa Sayısı	Fotoğraf Sayısı
Coğrafya 9	Gün	Mehmet Baranaydın Yusuf Aydın Gülten Tekbaş	2021	231	185
Coğrafya 10	MEB	Kenan Türkeş Mutlu Karakoç Nurullah Balşen Tolga Pektaş İsmail Özdoğan	2020	285	311

2.2.Verilerin Analizi

Printice’nin (1994), “miras turizmi çekicilikleri tipolojisine uygun olarak ders kitaplarındaki fotoğraflar dokuz alt başlığa uygun olarak seçilmiştir. Bu tipolojide miras turizminin çekicilikleri; doğal tarih ve ilmi çekicilikler, tarımsal ve endüstriyel çekicilikler, ulaşım çekicilikleri, sosyo-kültürel çekicilikler, bina edilmiş çekicilikler, askeri çekicilikler, manzara çekicilikleri, artistik çekicilikler, tarihi kişilerle ilgili çekicilikler olarak belirlenmiştir” (akt. Aliğaoğlu, 2004:53). Printicenin (1994) sınıflamasında doğal çekicilik kapsamında olmayan bitki örtüsü, akarsu, göl, şelale gibi doğal unsurlar Doğaner’in (2003) doğal, kültürel ve coğrafi miras sınıflamasına göre değerlendirilmiştir.

Eğitim Araçları Yönetmeliği (Resmi Gazete, 2021:31628) gereği ders kitaplarının tasarımı aynıdır. TTKB’nin ders kitaplarını inceleme kriterleri (MEB, 2023) kapsamında, fotoğraf altlarında açıklayıcı bilgilere yer verilmesi zorunludur. Ders kitaplarının ünite kapağı, hazırlık çalışmaları, konu içeriği, etkinlik ve ölçme değerlendirme bölümlerinde bulunan fotoğrafların tümü incelenmiştir. Bu fotoğraflar ders kitabı ünitelerine göre sınıflandırılmıştır. Ancak coğrafya ders kitaplarında pek çok fotoğraf, alındığı yere ait bilgi içermediğinden çalışmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca fotoğrafların altlarında bulunan açıklamaların yapıma şekli her iki kitapta birbirinden farklıdır. 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer adından ziyade, anlatımı destekleyici açıklamalara yer verildiği için daha az sayıda fotoğraf çekicilik unsuru olarak kabul edilmiştir. 10. sınıf ders kitabında ise fotoğrafların yer bilgisi bulunmasına rağmen boyutları küçük olduğu için ayırt edilme özellikleri düşüktür.

Çalışmada ilk aşamada bu çekicilik tiplerine göre seçilen fotoğraflar ve hangi tür

çekiciliği temsil ettiği belirlenerek sayfa ve fotoğraf numarası ile açıklamaları bir tablo oluşturularak fişlenmiştir. Ardından ilk aşamada seçilen bu fotoğraflar ikinci defa incelenmiş ve çekicilik unsuru belirgin olmayanlar elenmiştir. Konusu miras turizmi kapsamında olan ancak miras turizmini çağrıştırmayan fotoğraflarda analize dahil edilmemiştir. Bu işlem sırasında kategorisi tanımlanamayan fotoğraflara araştırmacı tarafından tekrar dönüş yapılmıştır. Kategorilere ayrılan fotoğraflardaki belirsizliğin tamamen ortadan kaldırılması için araştırmacı tarafından hazırlanan tablolar turizm konusunda uzman bir akademisyen ile bir coğrafya eğitimcisinin görüşüne sunulmuştur. Bu esnada uzmanlar arasında anlaşma sağlanamayan, çelişkili fotoğraflar çalışma kapsamının dışında bırakılmıştır. Metin ve Ünal'a (2022:275) göre fotoğrafların analizinde tutarlılığın oluşması için kullanılan bu strateji, geçerliği ve güvenilirliği ortaya koymak için yapılmaktadır. Bu çerçevede 496 fotoğraf analiz edilmiştir. 9. sınıf coğrafya ders kitabında 14 sayfada 20 adet fotoğraf, 10. sınıfta 35 sayfada 63 adet fotoğraf çalışma kapsamına alınmıştır.

Ders kitaplarında miras turizmi kapsamına alınan fotoğrafların çekicilik türleri belirlendikten sonra doğal miras ve kültürel miras olarak iki kategoride yorumlanmıştır. Ayrıca fotoğraflardaki çekicilik unsurlarının Türkiye'de olup olmamasına göre de bir sınıflama yapılmıştır. Fotoğraflar çekicilik türlerine göre sınıflandırılırken fotoğrafın yansıttığı ana tema ön planda tutulmuştur. Örneğin 9. sınıf sayfa 52'de bulunan "1.3.5: Türkiye yer şekillerinin çeşidi bakımından zengin bir ülkedir." alt yazısına sahip dört fotoğraf peri bacaları, sahil, kanyon vadi ve sulak alanlara ait görüntülerden oluşmaktadır. Bu nedenle manzara çekiciliğine alınmıştır. Hem 154. hem de 164. sayfada yer verilen fotoğrafların her ikisi de Konya iline aittir. Bu fotoğrafların ilkinde yalnızca Şems'in türbesine, diğerinde Mevlana'nın türbesine ve yakın çevresine ait görünüme yer verilmiştir. Yalnızca Şems'in türbesinin bulunduğu fotoğraf bina çekiciliği olarak kabul edilmiş, diğeri sosyo kültürel çekicilik kategorisine alınmıştır. Bir diğer örnek olarak 162. sayfada bulunan "Bursa, tarım ve sanayiden dolayı gelişmiş şehirlerdendir." verilebilir. Bu fotoğrafın alt yazısı ekonomik faaliyetleri belirtse de fotoğraftaki panoramik görünüm şehrin tarihi yerlerinden birisine aittir. Bu nedenle fotoğraf sosyo-kültürel çekicilik olarak kabul edilmiştir. Bir diğer örnek olarak da sayfa 91'de bulunan "Mersin'de temmuz ayında kara ve denizlerin aylık ortalama sıcaklıkları" alt yazısı bulunan fotoğraf Mersin sahilleri ve kıyı kesimdeki ormanlık alanı birlikte gösterdiği için

manzara çekiciliği olarak sınıflandırılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Muğla, sahip olduğu arz kaynakları ile hem Türkiye'nin hem de dünyanın önemli turizm merkezlerinden biridir (Dalan ve Arıkan Saltık, 2021). Gelen turist sayısı, ortalama harcama, yatak kapasitesi, tesis sayısı, turizm gelirleri, yat limanları gibi unsurların sayısal verilerle paylaşılmasının yanı sıra makroekonomik göstergeler ile Muğla'nın sahip olduğu potansiyeli incelemek, bu önemini verilere dayalı olarak ortaya koymaktadır.

Bu bölümde ilk olarak 9. sınıf coğrafya ders kitabında bulunan miras turizmine ait fotoğraflara yönelik bulgulara, ardından 10. sınıf coğrafya ders kitabında bulunan miras turizmine ait fotoğraflara yönelik bulgulara yer verilmiştir. Fotoğraflar doğal ve kültürel miras unsurları ile ulusal ve uluslararası olarak iki kategoride analiz edilmiştir.

3.1. Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Ders Kitabındaki Fotoğrafların Miras Turizmi Açısından İncelenmesi

9. sınıf coğrafya ders kitabında 185 fotoğrafın 20'sinde miras turizmi açısından çekicilik unsuru belirlenmiştir. Bu fotoğrafların sayfa numarası, açıklaması ve çekicilik türlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Miras Turizmi Açısından 9. Sınıf Coğrafya Ders Kitabında Bulunan Fotoğraflar ve Çekicilik Türleri

Sayfa	İçerik	Çekicilik Türü
Sayfa 50	Efes antik kentinden bir görünüm (İzmir)	Manzara çekiciliği
Sayfa 52	Türkiye yer şekillerinin çeşidi bakımından zengin bir ülkedir.	Doğal çekicilik
Sayfa 84	Bir bölgede yaygın olan bitki örtüsü ve diğer canlı türleri iklime göre değişir.	Doğal çekicilik
Sayfa 91	Mersin'de temmuz ayında kara ve denizlerin aylık ortalama sıcaklıkları	Manzara çekiciliği
Sayfa 146	İlk yerleşmelerden biri (Çatalhöyük, Konya)	Sosyo-kültürel çekicilikler
	Neolitik Dönem'e ait yerleşmelerden biri (İskoçya, Birleşik Krallık)	
Sayfa 147	Eski şehir kalıntılarından biri (Roma)	Sosyo-kültürel çekicilikler
	Diyarbakır yakınlarında yer alan Çayönü, Neolitik'te kurulmuş olan dünyanın en eski yerleşmelerindendir.	
Sayfa 149	Çöllerdeki yerleşim alanlarından biri vahalardır (Peru)	Doğal çekicilik
Sayfa 150	Terk edilmiş bir maden şehri (ABD)	Endüstriyel çekicilikler
Sayfa 154	Kültür şehri (Oxford)	Bina edilmiş çekicilikler
	Konya	
Sayfa 155	Mekke şehrinde bir görünüm	Bina edilmiş çekicilikler
Sayfa 158	Göbeklitepe'deki kalıntılardan bir görünüm	Sosyo-kültürel çekicilikler

	Amasya, Yeşilırmak kıyısında kurulmuştur	Manzara çekiciliği
Sayfa 162	Bodrum'un büyümesi ve gelişmesinde turizmin etkisi fazladır.	Manzara çekiciliği
	Bursa, tarım ve sanayiden dolayı gelişmiş şehirlerdendir	Sosyo-kültürel çekicilik
Sayfa 164	Diyarbakır Güneydoğu Anadolu'nun gelişmiş şehirlerindedir.	Askeri çekicilikler
	Konya İç Anadolu'daki büyük yerleşmelerdendir.	Sosyo-kültürel çekicilikler
Sayfa 177	Amazon Havzası orman bölgesinde yer almaktadır.	Doğal çekicilik

Tablo 2'ye göre fotoğrafların 13'ü Türkiye'den, yedisi Dünya'nın farklı bölgelerinden ülkelere aittir. Bu fotoğrafların her biri farklı bir ülkeyi temsil etmektedir. Buna istinaden miras turizmi açısından 9. sınıf coğrafya ders kitabında bulunan fotoğraflarda, önce yakın çevre örnekleri ile Türkiye'nin tanıtımının yapıldığı ardından Dünyanın çeşitli bölgelerindeki ülkelerin örneklendirildiği söylenebilir. 9. sınıf coğrafya kitabında bulunan 20 fotoğrafın, yedisi sosyo-kültürel çekicilik, dördü doğal ve manzara çekicilikleri, üçü bina edilmiş çekicilik, biri askeri ve endüstriyel çekicilik türlerindedir. Buna göre en fazla temsil edilen çekicilik türü sosyo-kültürel, ardından manzara ve daha sonra da doğal çekicilik türleri gelmektedir. 9. sınıf coğrafya ders kitabında, en fazla kültürel unsurlara yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 9.sınıf coğrafya ders kitabında çekicilik tipolojileri çeşit olarak da fazladır. Ancak miras turizmine ait fotoğraflar oransal olarak tüm fotoğrafların %14'üne denk gelmektedir. Turistik çekiciliği olan bu fotoğrafların sayılarının az olmasında kazanımların içeriklerinin etkili olduğu söylenebilir. 9. sınıfta öğretilen kazanımların pek çoğu soyut kavram ve konuları kapsamaktadır (MEB, 2018).

9. sınıf coğrafya ders kitabında miras turizmi kategorisinde değerlendirilen fotoğraflarda, Konya şehrinin çekiciliklerinin ön planda olduğu görülmektedir. İzmir, Mersin, Diyarbakır, Amasya, Bursa, Şanlıurfa ve Bodrum bu fotoğraflarda bulunan diğer şehirlerdir. Ders kitaplarında bu şehirlerin ön plana çıkmasında, birden fazla çekiciliği içinde barındırmasının etkili olduğu söylenebilir. Doğaner'in (2003) tanımlamasına göre bu şehirler hem doğal hem de kültürel miras unsurlarını barındırmasından dolayı coğrafi miras olarak anılacak özelliklere sahip cazibe merkezleridir.

Miras turizmi kategorisinde değerlendirilen fotoğraflarda kendisine yer bulan ülke ve şehirler; İskoçya, ABD, Roma, Peru, Oxford, Mekke ve birden fazla ülkenin sınırları içinde bulunan Amazon Ormanlarıdır. Dünya örneklerinin bu ülkelere ait fotoğraflarla temsil edilmesi, ders kitabında aktarılan konu içeriği ve kavramın özelliklerini en iyi temsil eden çekicilik unsurlarına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır.

3.2. “10. Sınıf Coğrafya Ders Kitaplarındaki” Fotoğrafların Miras Turizmi Açısından İncelenmesi

10. sınıf coğrafya ders kitabında bulunan 311 fotoğrafın 63 adetinde miras turizmi açısından çekicilik unsurlarına yer verilmiştir. Bu fotoğrafların sayfası, açıklaması ve çekicilik türlerine Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3: Miras Turizmi Açısından 10. Sınıf Coğrafya Ders Kitabında Bulunan Fotoğraflar ve Çekicilik Türleri

Sayfa	İçerik	Çekicilik Türü
Sayfa 13	Nemrut Kalderası ve Gölü	Doğal çekicilik
Sayfa 33	Tac Mahal	Tarihi çekicilik
Sayfa 37	Peribacaları (Nevşehir)	Doğal çekicilik
	Kula Jeoparkı (Manisa)	
	Pamukkale Travertenleri (Denizli)	
	Damlataş Mağarası (Antalya)	
	Tor Topoğrafyası (Aydın)	
Sayfa 40	Erciyes Dağı ve Kapadokya	Doğal çekicilik
	Kula volkan konileri (Manisa)	
Sayfa 54	Köprüçay Vadisi	Doğal çekicilik
	Tortum Çağlayanı (Erzurum)	
Sayfa 55	Kapadokya ve yakın çevresi	Doğal ve Tarihi çekicilik
Sayfa 56	Pamukkale Travertenleri (Denizli)	Doğal çekicilik
	Cennet Obruğu (Mersin)	
Sayfa 57	Mantar kaya (Nevşehir)	Doğal çekicilik
	Patara kıyı kumulları (Antalya)	
	Kaçkar Dağları'nda bir sirk gölü	
Sayfa 58	Kaş kıyıları dalmaçya kıyı tipine örnektir (Antalya)	Doğal çekicilik
	Fethiye Ölüdeniz Lagünü (Muğla)	
Sayfa 66	Serapis Tapınağı, İzmir	Kültürel ve Tarihi çekicilik
Sayfa 77	Lut Gölü (Ürdün, Filistin ve İsrail)	Doğal çekicilik
	Prespa Gölü (Yunanistan, Arnavutluk ve Makedonya)	
	Crater Gölü (ABD)	
	Viti Gölü (İzlanda)	
Sayfa 78	Moraine (Moreyn) Gölü,(Kanada)	Doğal çekicilik
	Pina Gölü (Filipinler)	
	Tilicho (Tilikko) Gölü,Nepal	
	Çamiçi Gölü (Aydın-Muğla)	
Sayfa 79	Attabad Gölü (Pakistan)	Doğal çekicilik
	İztuzu Plajı ve İztuzu Lagünü (Türkiye)	
	Ohri Gölü, (Arnavutluk-Makedonya)	
Sayfa 84	Uçan Gayzer (Fly Geyser)	Doğal çekicilik
Sayfa 85	Marmara Denizi ve Topkapı sarayı	Doğal ve Tarihi çekicilik
Sayfa 86	Sapanca Gölü (Sakarya)	Doğal çekicilik
	Van Gölü (Akdamar Adası / Van)	Doğal ve Tarihi çekicilik
Sayfa 87	Tuz Gölü (Konya)	Doğal çekicilik
	Meke Gölü (Konya)	
	Aynalı Göl (Uludağ / Bursa)	
Sayfa 89	Kızılırmak (Avanos / Nevşehir)	Sosyo- Kültürel çekicilik
	Fırtına Deresi (Çamlıhemşin / Rize)	Doğal çekicilik
Sayfa 90	Dicle Nehri (Hasankeyf / Batman)	Kültürel ve Tarihi çekicilik
	Yeşilirmak (Amasya)	

Sayfa 94	Konyaaltı Plajı (Antalya)	Doğal çekicilik
	Bodrum Yat Limanı (Muğla)	Manzara çekicilikleri
Sayfa 95	Termal turizmi (Bursa) hamam	Sosyo-Kültürel çekicilik
103 Sayfa	Kızılkum Çölü (Özbekistan)	Doğal çekicilik
Sayfa 107	Anakayanın sahip olduğu rengin toprak rengine etkisi (Lassen Volkanik Millî Parkı / ABD)	Doğal çekicilik
Sayfa 130	Ekvatorial yağmur ormanları	Doğal çekicilik
Sayfa 131	Teak ağacı	Doğal çekicilik
Sayfa 134	Huacachina (Huakacina) Vahası / Peru	Doğal çekicilik
Sayfa 140	Sığıla ağacı ve Ters lale	Doğal çekicilik
	Kuzey Anadolu ormanları (Artvin)	Doğal çekicilik
Sayfa 146	Anadolu'nun bilinen en yaşlı porsuk ağacı	Doğal çekicilik
Sayfa 159	Kayaköy, Fethiye (Muğla)	Manzara çekicilikleri
Sayfa 167	Eski bir yerleşim yeri kalıntısı (Çatalhöyük / Konya)	Sosyo-kültürel çekicilikler
	Fabrikalarda çalışan çocuk işçiler	Endüstriyel çekicilikler
Sayfa 168	Midelt / Fas çöl görüntüsü	Doğal çekicilik
	Yamal Yarımadası (Sibirya / Rusya)	Sosyo kültürel çekicilik
Sayfa 171	Antalya / Türkiye	Doğal çekicilik
Sayfa 184	İstanbul	Sosyo-kültürel çekicilikler
Sayfa 204	Kayaköy (Fethiye / Muğla)	Manzara çekiciliği
Sayfa 219	Sanayi Devrimi'yle kullanılmaya başlanan buharlı tren (İngiltere)	Ulaşım çekiciliği
	Tarihî Roma yolları (İtalya)	

Tablo 3'e göre 10. sınıf coğrafya ders kitabında bulunan fotoğrafların 43'ü Türkiye'ye, 20'si Dünya'nın farklı bölgelerinden ülkelere aittir. Bu fotoğrafların her biri farklı bir ülkeyi temsil etmektedir. Buna istinaden miras turizmi açısından 10. sınıf coğrafya ders kitabında bulunan fotoğraflarda, önce yakın çevre örnekleri ile Türkiye'nin tanıtımının yapıldığı ardından Dünyanın çeşitli bölgelerindeki ülkelerin örneklendirildiği söylenebilir.

10. sınıf coğrafya kitabında bulunan 63 fotoğrafın 44'ü doğal çekicilikleri temsil etmektedir. Beşi tarihi-doğal çekicilikler ve sosyo-kültürel çekicilikler, üçü manzara çekiciliği, ikisi ulaşım çekiciliği, ikisi kültürel-tarihi çekicilik, biri endüstriyel ve tarihi çekicilik türündedir. Bu sonuçlardan yola çıkıldığında en çok temsil edilen çekicilik türü doğal çekiciliktir. Bunu tarihi çekicilik türü takip etmektedir. Ardından sosyo-kültürel çekicilikler gelmekte, en az manzara çekicilikleri, endüstri ve ulaşım çekiciliklerine yer verildiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle 10. sınıf coğrafya ders kitabında önce doğal miras unsurlarına ardından kültürel miras unsurlarına yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. 10. sınıf coğrafya kitabında bulunan fotoğrafların %20'sinin miras turizmi kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Turistik çekiciliği olan bu fotoğrafların sayılarının 9. sınıf coğrafya ders kitabındakinden fazla olmasında kazanımların içeriklerinin etkili olduğu söylenebilir. 10. sınıfta öğretilen kazanımların pek çoğu güncel ve öğrencilerin hayatının

içinde olan beşeri coğrafya konularını kapsamaktadır (MEB, 2018).

Nevşehir, Antalya, Muğla, Konya ve Bursa illeri birden fazla çekicilik özelliği ile temsil edilmiştir. Kapadokya (Nevşehir), Kula Jeoparkı (Manisa), Pamukkale (Denizli), Kayaköy (Fethiye) birden fazla sayfadaki fotoğraflarda yer bulmuştur. Bu şehirlerin ön plana çıkmasında, birden fazla çekiciliği içinde barındırmasının etkili olduğu söylenebilir. Doğaner'in (2003) tanımlamasına göre bu şehirler coğrafi miras olarak anılacak özelliklere sahip cazibe merkezleridir.

Miras turizmi kategorisinde değerlendirilen fotoğraflarda kendisine yer bulan ülke ve şehirler ise; İngiltere, Roma (İtalya), ABD, Peru, Özbekistan, Rusya, Pakistan, İzlanda, Fas, Kanada ve birden fazla ülkenin sınırları içinde bulunan göller ve su kaynaklarının bulunduğu Ürdün, Filistin ve İsrail; Yunanistan, Arnavutluk ve Makedonya şeklindedir. Dünya örneklerinin bu ülkelere ait fotoğraflarla temsil edilmesi, ders kitabında aktarılan konu içeriği ve kavramın özelliklerini en iyi temsil eden çekicilik unsurlarına sahip olmalarının yanı sıra Türkiye'de benzerlerinin bulunmamasından kaynaklanmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada 9 ve 10. sınıflarda okutulmakta olan coğrafya ders kitaplarında bulunan fotoğraflar miras turizmi açısından incelenmiştir. Çalışma, 9. ve 10. sınıflar için 2023-2024 yılında okutulmakta olan güncel coğrafya ders kitaplarıyla sınırlandırılmıştır. Ders kitaplarında alt veya açıklayıcı yazısı bulunan fotoğraflar çalışma kapsamına alınmış, diğer fotoğraflar kapsam dışında bırakılmıştır. Miras turizmi doğal ve kültürel miras çekicilikleri kapsamında incelenmiş ancak bu incelemede fotoğraflara somut olmayan kültüres miras unsurları yansıtılmadığı için çalışmanın bulgularında bu konuya değinilmemiştir. Bu çalışmanın sonuçlarının coğrafya ders kitaplarındaki fotoğrafların hem tema olarak hem de kalite olarak geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ders kitabı yazarlarının kitaplarda nasıl fotoğraflara yer vermesi gerektiği ve öğretmenlerin de fotoğrafları nasıl kullanarak öğrencilerde beceri, değer ve tutum geliştirmeleri konusunda bir bakış açısı sağlaması beklenmektedir.

Her iki kitapta bulunan 496 fotoğraf incelenmiş ve miras turizmine ait her iki sınıfta toplam 83 fotoğrafa ulaşılmıştır. Çekicilik türleri arasında 9. sınıfta kültürel miras, 10. sınıfta doğal miras kategorisinde yer alan çekicilikler öne çıkmıştır. Ders kitaplarında Pamukkale, Kapadokya bölgesi gibi kültürel unsurların doğal unsurlarla iç içe olduğu coğrafi miras alanlarına da yer verilmiştir. Miras turizmi kapsamında olan çekicilikleri

barındıran fotoğraflara 10. sınıfların ders kitaplarında daha fazla yer verilmiştir.

Coğrafya ders kitaplarında miras turizmi kapsamına giren fotoğrafların, öncelikli olarak yakın çevrede bulunan ve kazanımı en iyi temsil eden örneklere ait olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’den konuyu en iyi şekilde yansıtan coğrafi özelliğe sahip bir örneğe rastlanmamışsa farklı ülkelerden alınmış fotoğraflara yer verilmiştir. Ders kitaplarındaki fotoğrafların çeşitliliğinde 9 ve 10. sınıf kazanımlarının içeriğinin etkili olduğu düşünülmektedir. Değirmencioğlu (2020) coğrafya ders kitaplarında beşeri sistemler ünitesinde daha fazla somut kültürel miras unsurlarına yer verildiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada ise 10. sınıfların ders kitabında doğal çekiciliklere daha fazla yer verildiği belirlenmiştir. Esasında 10. sınıf kazanımlarının çoğunluğunun beşeri sistemler ünitesinde bulunduğu göz önüne alındığında kültürel miras unsurlarına daha fazla yer verilmesi beklenirdi.

Her iki ders kitabındaki fotoğraflarda öncelikli olarak Türkiye’deki çekiciliklere yer verilmiş olması eğitimde yakından uzağa ilkesi ile uyumludur. Fotoğrafların bu şekilde bir örüntü göstermesinde ilgili kazanımı en iyi temsil edeceği bilinen örneğin, varsa öncelikli olarak Türkiye’den kullanılması etkili olmuştur. Eğer Türkiye’de benzeri yoksa dünyada hangi ülkede o özellik belirgin bir şekilde ortaya çıkmışsa o ülkenin fotoğraflarının kullanılması yoluna gidilmiştir. Bu durumda önce Türkiye hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin, yetişkin olduklarında ilk olarak gezip görmek isteyecekleri yerler ülke içinden olacaktır.

Fotoğrafların Türkiye’nin belirli turistik cazibe merkezlerine yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Miras turizmi açısından fotoğraflarda ön plana çıkan şehirler, birden fazla özelliği olan hem kültürel hem de doğal çekiciliklere sahip aynı zamanda turizmde önde şehirlerdendir. Bunların başında Konya, Denizli, Muğla, Nevşehir ve İzmir gibi şehirler gelmektedir. Ders kitaplarındaki fotoğrafların temsil ettiği destinasyonların, Emekli, İbrahimov ve Soykan Ege’nin (2006) çalışmalarında belirlediği Türkiye turizmindeki “bölgeselleşme (Güney Ege ve Batı Akdeniz kıyıları, Kapadokya) ve kutuplaşma (Antalya, İstanbul, Bodrum, Marmaris, İzmir, Kuşadası vb.)” sonuçlarıyla aynı olduğunu söylemek mümkündür. Dolaylı olarak hem turizmin ders kitaplarındaki etkisi, hem de ders kitaplarının turizme etkisinden bahsetmek mümkündür. Ancak ders kitaplarındaki fotoğrafların belirli şehir veya bölgelere yoğunlaşmasının nedeninin ayrıca araştırılması önerilir.

Miras turizmi kapsamında ders kitaplarında bulunan fotoğrafların önemli kısmı Türkiye'ye ait iken az sayıda fotoğrafın dünya ülkelerinden alındığı belirlenmiştir. Bunlar 9. sınıflarda İskoçya, ABD, Roma, Peru, Oxford, Mekke ve Amazon Ormanları, 10. sınıfta İngiltere, Roma (İtalya), ABD, Peru, Özbekistan, Rusya, Pakistan, İzlanda, Fas, Kanada Ürdün, Filistin ve İsrail, Yunanistan, Arnavutluk ve Makedonya şeklindedir. 10. sınıfta 9. sınıflarda olduğundan daha fazla ülkeyi temsil eden fotoğraflar bulunmaktadır. Bunun nedeni olarak hem 10. sınıflardaki kazanımların içeriklerinin beşeri coğrafya ile ilişkili olması hem de fotoğraf sayısının daha fazla olması gösterilebilir. 10. sınıf coğrafya ders kitaplarında öğrencilerde dünya algısını oluşturma ve geliştirmenin daha önemli olduğu söylenebilir.

Miras turizmi kategorisinde değerlendirilen fotoğraflarda kendisine yer bulan ülke ve şehirlerin dünyanın en fazla tanınan ve bilinen ülkelerine ait olduğu tespit edilmiştir. Bu yüzden de her iki kitaptada benzer fotoğrafların bulunduğu belirlenmiştir. Çeşitli ülkelere alınan fotoğraflar arasında doğal ve kültürel miras unsurlarının her ikisine de birden rastlanılmaktadır.

Bu araştırmanın en önemli sınırlılıklarından birisi alt yazısı olmayan fotoğrafların çalışmanın kapsamının dışında tutulmak zorunda kalmasıdır. Ayrıca çoğu fotoğrafta verilen alt yazı ve açıklama fotoğraflarla ya uyumlu değil ya da yeterli düzeyde öğrencileri bilgilendirici niteliklere sahip değildir. Örneğin; Konya olarak verilen fotoğrafın Konya'nın neresi olduğu anlaşılmadığı gibi tam anlamıyla konunun içeriğini de yansıtmamaktadır. Bu nedenle fotoğrafların açık, anlaşılır ve amaca uygun kullanılması, fotoğraf açıklamalarının ve fotoğrafı tamamlayıcı bilgilerin doğru ve yeterince verilmesi önemlidir.

Bu çalışmada ulaşılan en önemli sonuçlardan birisi de doğal miras unsurlarına kültürel miras unsurlarından daha fazla yer verilmiş olmasıdır. Bu durum yalnızca ders kitaplarından kaynaklı bir sonuç değildir. Bu sonuç üzerinde etkili olan faktörlerden birisi Türkiye'de coğrafya ders programlarında kültür konusuna ait kazanımların sayısının geçmişten beri az sayıda olmasıdır (Göcen ve Şahin, 2020). Ayrıca özellikle 9. sınıf coğrafya ders programındaki kazanımların çoğunluğunun doğal sistemler ünitesine ait olması da bir neden olarak gösterilebilir. Bununla birlikte fotoğraflar öğrencilere aktarılırken, ülkelerin doğal, tarihi ve kültürel birikim ve çeşitlilikleri ele alınarak, kültürel miras ve onun korunması özellikle vurgulanmalıdır. CDÖP (2018) 9. sınıfta

yerleşmeleri konu alan C. 9.1. ve C. 9.4 arasındaki kazanımlarda kültür ve kültürel mirasa ait konu ve kavramlara giriş yapmak mümkün olabilir. Bu kazanımlarda insan faaliyetleri ve yerleşmeler, yerleşmelerin konumunu belirleyen faktörler ele alınmaktadır (MEB, 2018). Bu kazanımlar yoluyla öğretmenler, insanların tarım, yerleşme ve ulaşım gibi faaliyetleri sonucu bir takım kültürel miraslar bıraktıklarını, Türkiye’de ve dünyada ilk yerleşmelerin kalıntıları bulunduğunu, bunlardan birinin Neolitik dönem yerleşmesi olan Çatalhöyük fotoğraflarını gösterdikten sonra korunması konusunda bir farkındalık oluşturabilirler (Demiralp, 2015).

Araştırmanın sonuçlarına göre ders kitaplarındaki pek çok fotoğrafta, doğal ve somut olan kültürel miras öğelerine yer verildiği somut olmayan kültürel miras unsurlarına yer verilmediği tespit edilmiştir. Özellikle 10. sınıf beşeri sistemler ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras unsurlarının fotoğraflarla yansıtılması bakımından uygun bir ünedir.

Bu çalışmada yapılan inceleme sonrasında araştırmacılar, ders kitabı yazarları ve öğretmenlere aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Bu çalışmada, yalnızca fotoğraflar incelenmiştir. Gelecekteki çalışmalarda araştırmacıların gerçekten bu fotoğrafların doğal ve kültürel miras değerlerinin korunmasına katkı sağlayıp sağlamadığını belirlemek için konu içeriğinin fotoğraflarla bütüncül bir şekilde incelenmesi,
- Bu çalışmada, 9 ve 10. sınıf coğrafya ders kitaplarındaki doğal ve kültürel miras unsurlarına ait fotoğraflar incelenmiştir. 11 ve 12. sınıf coğrafya dersi öğretim programında turizmi konu alan kazanımlar bulunmaktadır. Bundan dolayı gelecekte çalışmanın benzerlerinin 11 ve 12. sınıfta okutulan coğrafya ders kitaplarıyla yapılması, 9. ve 10. sınıf ders kitaplarındaki fotoğraflarla karşılaştırılması,
- Bu çalışmada yalnızca güncel ve halen okutulmakta olan ders kitapları incelenmiştir. Bundan dolayı geçmişten günümüze doğru ders kitaplarındaki doğal ve kültürel miras unsurlarına ait fotoğrafların belirlenmesi ve miras turizmi açısından kitaplarda yaşanan değişimin karşılaştırılması,
- Ders kitaplarındaki fotoğraflardan faydalanarak miras değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda öğrencilere farkındalık kazandırılıp kazandırılmayacağını belirlemek için deneysel çalışmalar yapılması,
- Ders kitaplarında bulunan fotoğraflardaki çekicilik unsurlarının öğrenciler

tarafından cazibe merkezi olarak algılanıp algılanmadığı ve bu destinasyonlara varma niyeti oluşturup oluşturmadığının araştırılması,

- Coğrafya ders kitaplarında bulunan fotoğrafların farklı tematik konularda analiz edilmesi,
- Coğrafya ders kitapları öğrencilerin etraflarındaki dünyayı, tanıma, anlama ve anlamlandırmalarında en önemli araç ve okuldan edinilen coğrafi bilginin ilk kaynağı olmasından dolayı fotoğrafların açık ve anlaşılır olması,
- Ders kitaplarına doğal miras unsurlarının yanı sıra kültürel miras unsurlarına daha fazla yer verilmesi, hatta somut olmayan kültürel miras unsurlarını yansıtan fotoğraflarında eklenmesi,
- Ders kitaplarındaki fotoğrafların yerel kalkınmaya destek verecek şekilde planlanarak farklı bölgelerdeki turistik destinasyonları yansıtmaması,
- Fotoğrafların Türkiye'nin daha az bilinen ancak aynı coğrafi özellikleri taşıyan destinasyonların bilinirliğini artırmak için farklı bölgelerden alınması,
- Öğrencilerin öğrenmesine katkı sağlaması için ders kitaplarındaki tüm fotoğraflarda kısada olsa tanıtıcı “yer” bilgisine yer verilmesi,
- Öğrencilerin öğrenmelerine katkı sağlaması için ders kitaplarındaki fotoğrafların, kalitesinin artırılması,
- Coğrafya eğitiminin genel amaçlarından olan mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilincinin geliştirmesi ve miras unsurlarının öncelikli olarak gelecek nesillere aktarılmasının önemi göz önünde bulundurularak ders kitaplarındaki fotoğrafların öğretmenler tarafından öğrencilerde bilinç oluşturacak şekilde öğrenme ortamında sunulması önerilir.

Kaynakça

- Acheson, G., Holland, A., & Oettle, S. (2020). The representation of women in the photographs of introductory human geography textbooks. *Journal of Geography*, 119(4), 127-135. Doi: 10.1080/00221341.2020.1765408
- Aliagaoglu A. (2004). Sosyo-kültürel miras turizmi ve Türkiye'den örnekler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2 (2), 50-64. Doi: 10.1501/Cogbil_0000000045
- Artvinli, E. & Dönmez, L. (2020). How do geography textbooks deal with map skills? A comparison of Turkey and England. *Romanian Review of Geographical Education*, 9 (2), 23-45. Doi: 10.24193/RRGE220202
- Baranaydın, M., Aydın, Y. Tekbaş, G. (2021). Coğrafya 9. Ankara: Gün Yayıncılık
- Behnke, Y. (2021). Usability qualities of 'well-designed' geography textbook

visuals. *Journal of Visual Literacy*. 40 (1), 15-33. Doi: 10.1080/1051144X.2021.1902042

- Biilman, O. (1997). Geography textbook analysis: A Danish perspective. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 6 (1), 79-81. Doi: 10.1080/10382046.1997.9965027
- Biström, E. ve Lundström, R. (2021) Textbooks and action competence for sustainable development: an analysis of Swedish lower secondary level textbooks in geography and biology. *Environmental Education Research*, 27 (2), 279-294. Doi: 10.1080/13504622.2020.1853063
- Bozkurt, F. (2019). Evaluation of geography textbooks in terms of misconceptions about climate topics. *Review of International Geographical Education Online (RIGEO)*, 9 (1), 149-170.
- Cho, C., Kim, B. ve Stoltman, J. P. (2022). Animal identity and space as represented in South Korean geography textbooks. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 31(1), 53-68. Doi: 10.1080/10382046.2020.1852787
- Cîrneanu, D. (2017). Study of geography textbooks for 9th, 10th, 11th and 12th grades. Case study: Maharashtra State, India Mariana. *Romanian Review of Geographical Education*, V (1), 40-71. Doi:10.23741/RRGE120173
- Değirmencioğlu, Y. (2020). Coğrafya ders kitaplarında somut kültürel mirasın yeri, O. Zahal (Ed.). *Eğitim Bilimlerinde Teori ve Araştırmalar* içinde (ss.240-253). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Demiralp, N. (2007). Coğrafya eğitiminde materyaller ve 2005 coğrafya dersi öğretim programı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (1) , 373-384.
- Demiralp, N. (2015). Cultural heritage in geography teaching in Turkey. S. Şahin and P. Charzynski (eds.). In *The Cultural Heritage and Its Sustainability in Europa (149-162)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. ve Kıröğlu, K. (2021). Eğitim ve ders kitapları. Ö. Demirel ve K. Kıröğlu (Ed.). *Ders kitabı incelemesi* içinde, (ss. 4-12). Ankara: Pegem Akademi.
- Deniz, T. ve Yıldırım Kalem, M. (2018). Turizm coğrafyası: çalışmalar, sorunlar ve yaklaşımlar. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 41-54.
- Doğaner, M. S., (2019). Türkiye turizm coğrafyası literatür incelemesi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 17 (34), 441-476.
- Doğaner, S. (2003). *Miras turizminin coğrafi kaynakları ve korunması* . Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu, 3-10. İzmir.
- Emekli, G. (2002). Turizm eğitiminde coğrafya ve turizm coğrafyasının önemi. *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Şurası*, Ankara.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15 (1-2), 51-59.
- Emekli, G. (2021). Coğrafya, turizm, kültür ilişkilerinin turizm coğrafyasına yansımaları ve kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30 (2) , 405-428. Doi: 10.51800/ecd.1017209

- Emekli, G., İbrahimov, A. & Soykan, F. (2006). Turizmde küreselleşmeye coğrafi yaklaşımlar ve Türkiye. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15 (1-2), 1-16.
- Göcen, C. & Şahin, S. (2020). The Status of Cultural Topics in High School Geography Curriculum from the Declaration Republic to Present. *Journal of Current Researches on Educational Studies*, 10 (2), 1-16.
- Gülüm K. ve Artvinli, E. (2010). Turizm coğrafyası dersinin coğrafi algıya etkisi deneysel bir çalışma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (22)22, 439-453.
- İnce, Z. ve Sağdıç, M. (2021). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersindeki turizm konuları hakkındaki görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 116, 34-55. Doi:10.29228/ASOS.49882
- Janko, T. & Knecht, P. (2013). Visuals in geography textbooks: Categorization of types and assessment of their instructional qualities. *Review of International Geographical Education Online*, 3 (1), 93-110.
- Jitendra, A. K., Nolet, V., Xin, Y. P., Gomez, O., Renouf, K., Iskold, L.& DaCosta, J. (2001). An analysis of middle school geography textbooks: Implications for students with learning problems. *Reading & Writing Quarterly*, 17 (2), 151-173. Doi: 10.1080/105735601300007606
- Jo, I. & Bednarz, S. W. (2009). Evaluating geography textbook questions from a spatial perspective: using concepts of space, tools of representation, and cognitive processes to evaluate spatiality. *Journal of Geography*, 108(1), 4-13. Doi: 10.1080/00221340902758401
- Kaptan, A. Y. (2021). İlköğretim ders kitaplarında görsel düzen. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.). *Ders Kitabı İncelemesi* içinde, (ss.160-186). Pegem Akademi
- Karabağ, S., Şahin, S., Şahin, B. (eds.). (2021). *Coğrafya dersi öğretim programları*. Ankara: Pegem.
- Karakuş, U. (2017). Öğrenme öğretme sürecinde materyallerin işlevi ve görsel materyallerin tasarımı. A. Sezer (ed.). *Coğrafya öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (ss.51-67). Ankara: Pegem.
- Karapınar, E ve Barakazi, M. (2017). Kültürel miras turizminin sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi: Göbeklitepe ören yeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 5-18.
- Keskin, İ., Furat, M. F. ve Güler, C. (2020). Kültürel miras turizminin neden arşivlere ihtiyacı var?. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 14, 43-84. Doi:10.26650/bba.2020.14.02
- Kırkköser, S. (2021). Türkiyede öğretim programı geliştirme çalışmaları. S. Karabağ, S. Koçak, F. ve Karaca, N. (2021). Ders kitaplarını değerlendirme raporu (öğretmen görüşleri). M. Otrar ve A. Taşar (Ed). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No:7606. [https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_04/15195856_derskitaplarini_degerlendirmeraporu_ogretmengorusleri_2021.pdf]. (Erişim Tarihi:10.08.2023).
- Krause, U., Béneker, T. & van Tartwijk, J. (2022). Geography textbook tasks fostering thinking skills for the acquisition of powerful knowledge. *International Research*

in *Geographical and Environmental Education*, 31(1), 69-83. Doi: 10.1080/10382046.2021.1885248

- Krippendorff, K. (2012). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Los Angeles, CA: Sage.
- Mayer, T. (1989) Consensus and invisibility: The representation of women in human geography textbooks. *The Professional Geographer*, 41 (4), 397-409. Doi: 10.1111/j.0033-0124.1989.00397.x
- MEB, (1970). Geçmişten günümüze millî eğitim şûraları. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165001_8_sura.pdf (Erişim Tarihi: 30.08.2023).
- MEB, (2005). *Coğrafya dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- MEB, (2018). *Ortaöğretim coğrafya dersi (9,10,11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. [<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203724482Cografya%20dop%20pdf.pdf>] (Erişim Tarihi:10.08.2023).
- MEB, (2022). *Taslak ders kitabı ve eğitim araçları ile bunlara ait elektronik içeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler ve açıklamaları*. TTKB, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. [<https://kitapinceleme.meb.gov.tr/Değerlendirmeye%20Esas%20Olacak%20Kriterler%20ve%20Açıklamaları.pdf>]. (Erişim Tarihi:10.08.2023).
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev. Ed). Ankara: Nobel.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Myers, G. A. (2001). Introductory human geography textbook representations of Africa. *The Professional Geographer*, 53 (4), 522-532. Doi: 10.1111/0033-0124.00302
- Özgüç, N. (2017). *Turizm coğrafyası özellikler ve bölgeler (9 Baskı)*. İstanbul: Çantay Kitabevi
- Resmi Gazete (31628, 2021). Millî Eğitim Bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği. [<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm>]. (Erişim Tarihi:10.08.2023).
- Sağdıç, M. ve İnce, Z. (2020). Türkiye’de güncel coğrafya ders kitaplarında istanbul temasının eleştirel analizi. *Ulakbilge*, 45, 133-144. doi: 10.7816/ulakbilge-08-45-02
- Schrader, C. E., and C. M. Wotipka. (2011). History transformed? Gender in World War II narratives in US history textbooks, 1956-2007. *Feminist Formations*, 23 (3), 68–88. Doi:10.1353/ff.2011.0037
- Şahin, B. & Bozyiğit, R. (2023). Ortaöğretim coğrafya ders kitaplarında tematik harita kullanımının incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education*, 48, 1-20. Doi: 10.32003/igge.1179363
- Şahin, B. Şahin (eds.). (2021) *Coğrafya Dersi Öğretim Programları*. Ankara: Pegem.

- Taş, M., Düz, İ. ve Ünlü, E. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin alternatif turizm kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, Özel Sayı, 352- 360.
- TDK (2023). Miras. [<https://sozluk.gov.tr/>]. (Erişim Tarihi:10.08.2023).
- Trahorsch, P., and J. D. Blaha (2022). The Influence of Textbook Visual Quality of Geographical Phenomena on Children's Conceptions, *Journal of Geography*, 121(3), 100-114. Doi: 10.1080/00221341.2022.2088828
- Trahorsch, P., and J. D. Blaha. (2019). Visual representation of the curriculum in Geography textbooks: Quantification of visuals in educational medium analysis. *IARTEM e-Journal*, 11 (2), 1–20.
- Trahorsch, P., Blaha, J. D, Chytrý, V. (2019). Comparative analysis of the quality of visuals in geography textbooks for ISCED 1 and ISCED 2 levels of education. *Review of International Geographical Education Online (RIGEO)*, 9(2), 264-283. Doi: 10.33403/rigeo.509255
- TTKB (1973). 29.12.1973 tarih ve 541 sayılı kararı. [<http://ttkb.meb.gov.tr/>]. (Erişim Tarihi:10.08.2023).
- TTKB. (1982). 19.11.1982 tarih ve 156 sayılı kararı. <http://ttkb.meb.gov.tr/>.(13. 8.2023)
- Türkez, K., Karakoç, M., Balşen, N., Pektaş, T. ve Özdoğan, İ. (2020). Coğrafya 10. Ankara: MEB.
- UNESCO (2023). Cultural-heritage. [<https://uis.unesco.org/en/glossary-term/cultural-heritage>]. (Erişim Tarihi:10.08.2023).
- UNESCO (2023). <https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi>]. (Erişim Tarihi:10.08.2023).
- Yalın, H. İ. (2013). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. (28. Basım), Ankara: Nobel.
- Yaşar, O. & Seremet, M. (2007). A comparative analysis regarding pictures included in secondary school geography textbooks taught in Turkey. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 16 (2), 157-188. Doi: 10.2167/irgee216.0

Etik Kurul İzni

Makalede etik kurul onayı veya yasal/özel izin gerektiren herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Makale tek yazardan oluşmaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.